

שטר היתר עיסקא

מה זה "שטר היתר עיסקא"?

בדורות האחרונים שבעוונותינו התמעטו אנשי אמנה, והיה קשה למצוא אדם שיסכים להלוות כסף לחברו בתורת חן וחסד, מפני ירידת ערך הכסף והן מפני הרצון להרוויח מהכסף שבידם, לפיכך, מפני דוחק השעה ומחשש שיבואו ח"ו להלוות בריבית גמורה, תיקנו חכמי ישראל בדורות עברו "היתר עיסקא" הנוכחי שמשמעו קבלת ריווח ממעות ב"היתר" בלי לעבור על איסורי ריבית, מפני שהמעות ניתנות בתורת "עסקה" ולא כהלוואה.

המבוסס על העקרון הבא: המלווה נותן את כסף ההלוואה ללווה לפי חלוקה הבאה:

50% מהכסף - בתור הלוואה ללא ריבית ואחריות על כסף זה על המקבל (=הלווה) להחזירו בכל אופן ל"נותן הכסף" (=המלווה).

50% מהכסף-בתור פקדון להשקעה כדי שישקיע את הכסף בעסקים טובים ורווחיים – ושניהם נעשים שותפים (זמנית), ולמלווה בתור שותף מגיע ובצדק חלק מרווחי העסקה. מהו אחוז הרווח ? כפי שסיכמו ביניהם, שאת אחוזי הריבית שהמלווה רצה כביכול הוא יקבל בתורת רווחים אם יהיו מן העסקה.

וזה מתבצע בדרך הבאה: הם קובעים שיתחלקו חצי חצי ברווחים, ובהפסדים המלווה 45% והלווה 55%. וסידרו בנוסח "היתר עיסקא" שהמקבל [לווה] צריך להוכיח את רווחיו או הפסדיו כדי שיתחלקו בהם ע"פ עדות אנשים נאמנים, הוכחות בספרי חשבונות, כמו כן, מן הדין זכותו של המלווה לדרוש שהלווה ישבע כמה הוא הרוויח בעסקים שעשה עם הכסף הנ"ל. ומסכמים שאם לא יבצע המקבל [לווה] את הנ"ל צריך לשלם סכום התפשרות שנקבע מראש שהוא שווה לאחוז הריבית על כל הסכום שקיבל מהמלווה ולא מעניין אותו כמה הרוויח או הפסיד המקבל [לווה] (בדרכי הלווה לא יכול להביא עדים ברורים על הפסדים וממילא יאלץ לשלם את אחוז הרווחים כפי שסיכמו מראש, ובפרט בוודאי יעדיף לשלם ולא להישבע).

דוגמא מעשית: שמעון הלווה ללוי סכום של 20,000 ₪ בריבית של 10% על פי "היתר עיסקא" הנ"ל הרי: לוי- [המקבל-לווה] קיבל 10,000 ₪ [50%] בהלוואה ללא ריבית וחייב להחזירו במלואו, ואת ה- 10,000 ₪ [50%] השניים קיבל כפיקדון להשקעה בו מתחלקים שמעון [המלווה]- הנותן] ולוי ברווחים או בהפסדים ועל פי היתר עיסקא מסוכם מראש שאם לוי לא יוכל להוכיח רווחיו או הפסדיו הרי סכום ההתפשרות שצריך לשלם לוי לשמעון חוץ מהפיקדון [10,000] הנ"ל הינו של 2,000 ₪ [= 10% * 20,000] וכמובן מחזיר את ההלוואה שקיבל ללא ריבית [10,000] סה"כ 22,000 ₪.

הוראות חתימה על שטר "היתר עיסקא"

- א. כדי שיהיה ניתן לסמוך על "היתר עיסקא" זה שיצילו ממאות ואלפי איסורי ריבית יבצע כל אחד את הפעולות הבאות: ✓ יקרא ויבין איך פועל ה"היתר עיסקא"-כמבואר לעיל (פקשה רצית פ"טו ס"א).
- ✓ יחתום באופן חד פעמי על נוסח היתר עיסקא המצורף ואם מדובר בעסק ויש יותר מבעל בית אחד יחתמו גם השאר, וכן הבעל ואשתו יחתמו שניהם (רצית-רצית פנחס פ"כ ס"ב-לז).
- ✓ יתלה אותו בקיר ביתו ואם זו חנות או עסק יתלה על הקיר במקום בולט בתור תקנון של החנות/עסק.
- ✓ בכל הסכם, עסקה, חשבונית קניה או מכירה, השכרה, ביטוחים או שאר התחייבויות שיש להם השלכה ממונית יוסיף שם שההסכם כפוף ל"היתר עיסקא" ברית פנחס שתלוי בביתי / בחנות וכדו' (סס פ"כ ס"ג-מה).
- ב. מעיקר הדין די בזה שחותם על השטר ואין צריך לזה עדים ובית דין וכדו'. שטר זה תופס לגבי הלוואות וכדו' מתאריך חתימתו, מ"מ אם רוצה להכיל את ההיתר עיסקא גם על הלוואות ועסקאות שנמצאים בעיצומם, [אבל לא על הריבית שכבר נגבתה באיסור] צריך לעשות גם קנין- ע"י שהלווה יגביה כלי שהוא של המלווה כגון מטפחת או עט והלה מרימו וזוכה בו וע"י זה מקנה הלווה למלווה חלק בנכסיו ואז הכסף הופך מהלוואה לעיסקא כאמור לעיל (רצית - רצית פנחס פ"כ ס"טו).
- ג. ראוי לכתחילה שהמלווה והלווה ידעו פירוש ענין היתר עיסקא, ובדיעבד יש להקל אם אפילו לא ידעו את הפירוש, הואיל וכותבים במפורש "שטר זה נעשה ע"פ היתר עיסקא כתקנת חז"ל וכיו"ב" (מלווה ה' ח"צ פ"ז ס"ז).
- ד. לכתחילה יקפיד לרשום על כל הסכם ממוני, קניה, מכירה והלוואה שהוא ע"פ היתר עיסקא שבביתו, מ"מ בדיעבד תופס גם בלי זה, אא"כ מדובר בהלוואה בריבית גמורה שם חייבים לציין את ענין היתר עיסקא.

אנו ממליצים שכל אחד יחתום על "היתר העיסקא" הנמצא בדף זה וישמרנו, ויקפיד שבכל עיסקא ממונית תשלומים וכדו' יוסיף בחשבונית ע"פ היתר עיסקא ברית פנחס שנמצא בביתי. להשיגו בטל: 088644452

שטר היתר עיסקא - ברית פנזוס

ע"פ ספר רבית - ברית פנחס לגר"פ וינד בהסכמת מר"ן יוסף אלישיב זצוק"ל ומר"ן עובדיה יוסף זצוק"ל והאדמו"ר מבעלז

הודעה חשובה! כל ההסכמים [פרטיים ועסקיים] כפופים לתנאי היתר עיסקא דלהלן

אני החתום מטה

שם ומשפחה

שם ומשפחה \ או שם חנות

מודיע ומתחייב בזה:

[א] שכל ענייני הכספים ועסקים שאעסוק בהם ו/או שיעסקו בהם באי כוחי, בין באופן פרטי, ובין בתור בעל עסק/חנות/עמותה/חברה וכדו', בכל סניפיה ושלוחותיה בארץ ישראל ובחו"ל, בין עם אנשים פרטיים ובין עם חברות או גופים ציבוריים ו/או באי כוחם, הן מה שאותן לאחרים, או שיהיו חייבים לי, והן מה שאקבל מאחרים או שאהיה חייב להם, בכל סוגי אשראי, הלוואות ופיקדונות כולל התחייבויות, ערבויות, שעבודים, משכנתאות, חסכונות, הנפקת מניות והסחר בהם, כולל בעלות ועסקי תיווך, נאמנות ושליחות המבוצעות על ידי, תשלומים מיסים וארנונות, מכירות וקניות באשראי ובהקפה ותשלומים מראש, קבלת שירותים מכל סוג שהוא, וכל שאר אופני תשלומים, וכן כל קבלת פעולת עבודות וכדו', וכן כל קבלת חפצים וכל שווה כסף הן בתורת שאלה והן בתורת מכירה או שאר דרכים, בכל הנ"ל, כל שיש בהם חשש ריבית מכל סוג איסור שהוא, אף אם מוזכר באיזה שטר או קבלה וכדומה לשון הלוואה או ריבית, או תשלום עבור חפץ ו/או מוצר, או שאר יתרות חוב וכדומה, כל אלו יהיו ביד המקבל בתורת עיסקא כפי שיפורט להלן, ואין בלשון הכתוב כדי לבטל תוקף שטר זה המעיד שעל החוב חלו דיני עיסקא זאת.

[ב] כל הנ"ל יהיה בידי המקבל ו/או החייב [להמקבל] בתורת עיסקא כתיקון חז"ל, דהיינו שחצי יהיה מלווה וחצי פקדון, וישקיעו אותם כדי להפיק רווחים בעסקים וברכוש, והמשקיע ישותף בעסקים או ברכוש הנ"ל בסכום השווה לערך הפקדון שהשקיע, ברווחים יהיה חלקו של המקבל מחצית מן הרווח, ובהפסד יישא המקבל ארבעים וחמשה אחוזים, והנותן חמישים וחמשה אחוזים, ובחלק הנותן יהיה על המקבל אחריות לגניבה ואבדה כשומר שכן. בכל אופן לא יפחת שכר טרחתו משווה פרוטה. [ג] עוד הוסכם שאם בתחילת העיסקא נראה אפילו על הספק, שאין בתנאי "היתר עיסקא" זה כדי לבטל איסור ריבית, אזי תנאי ההתעסקות בעסקים אלו יהיו בתורת עיסקא שכולו פקדון ביד המקבל, ועל המקבל יהיה אחריות לגניבה ואבדה כשומר שכן, והריווח לאחר ניכוי ההוצאות יהא לנותן שבעים וחמשה אחוזים ולמקבל עשרים וחמשה אחוזים. ובכל אופן לא יפחת שכר טרחתו משווה פרוטה.

[ד] המקבל יעסוק בדמי העיסקא בכל נכסיו ועסקיו המותרים [שאינם כרוכים באיסורי חילולי שבת ומועדים ולא באיסורים אחרים] היותר טובים ומובחרים לטובת העיסקא, בין בנכסי דניידי בין בנכסי דלא נידי, ונכסיו ועסקיו שמכאן ולהבא, או בנכסיו ועסקיו הקיימים, ותמורת המעות או החוב יקנה הנותן חלק בנכסיו ועסקיו הקיימים של המקבל, ועל פי שומת בקיאים שזהותם תיקבע ע"י הנותן. כל האמור לעיל הוא אפילו אם סוכם שההשקעה היא רק למטרה מיועדת ומסוימת, הרי למרות התנאי האמור במסמכים, הננו מסכימים כי מי שבידו העיסקא יעסוק בכל עסקיו כנ"ל.

[ה] וכן מוסכם שכל שיהיה החשש ריבית דרבנן כגון מחמת שהוא בדרך מקח או שכירות או בדרך אחרת אזי תהיה העיסקא רק כתמורת המקח.

[ו] על המקבל להוכיח שנהג ועסק בנאמנות בדמי העיסקא ולא יהא נאמן על הפסד הקרן כי אם בעדים כשרים ונאמנים על פי דיני ישראל, ולא יהא נאמן שאין לו נכסים נוספים, וכן לא יהא נאמן על הריווח או אי הריווח כי אם בשבועה חמורה על פי דיני ישראל בבית דין רבני עליו יוסכם עם הנותן, ובצירוף הסבר מפורט ובהצגת המסמכים וספרי החשבונות שבידו, או בעדות כשרה ונאמנת על פי דיני ישראל, רישומים ודוחות מאושרים לא יועילו בזה לפוטרו מהשבועה הנ"ל, ובעסקים בהם המקבל אינו מתעסק בעצמו תהא שבועת הפועל מועילה כשבועת המקבל עצמו.

[ז] עוד הוסכם, שאם ייתן המקבל לנותן עבור חלקו בריווח כפי שיוסכם ביניהם, כולל הפרשי הצמדה לסוגיהן, הטבות ומענקים, או [בתשלום מראש] אספקת המוצר שהוזמן, או [במכירה באשראי ובהקפה] התשלום שסוכם במחיר המוצר וכדומה, אזי יהא פטור מחובת ההוכחה ומותר הריווח יהא לו לבדו.

[ח] כמו כן הותנה, שכל טובות ההנאה, מתנות ריבית דברים וכדו' שינתנו בין הצדדים יהיו רק עבור הרווחים מחלק הפיקדון, עוד הותנה שכל תשלום או הטבה שתנתן לפני ההתעסקות, לא יחשבו כי אם כתשלום על החשבון, שבמידה ויתברר שעל פי תנאי העיסקא אין המקבל חייב בתשלום זה, ינוכה סכום התשלום מהקרן.

[ט] עוד הותנה, שאם יתעכב הפירעון אחרי הזמן שנקבע בין הצדדים, אזי תמשיך העיסקא לפי התנאים הנ"ל עד לפירעון המושלם. [י] כל קבלת ערבות שיש בה חשש ריבית, כפופה לכל התנאים שבשטר זה.

[יא] הוסכם, שבאופן שיותנה לשלם תשלומים מוזמן לזמן, הרי בכל זמן תשלום נגמרת העיסקא. ואם ממשיך המקבל להחזיק את הכסף, מתחילה עיסקא נוספת על פי התנאים שבשטר זה.

[יב] באופן שיחתמו יותר מאדם אחד, כל לשון יחיד שבשטר זה מתפרש כלשון רבים, ומחייב את כ"א לעצמו וכולם ביחד באופן המועיל, וכל ההסכמים שבין החותמים למטה שיש בהם חשש ריבית כפופים לתנאים שבשטר זה. כמו כן כל לשון זכר או נקבה שנכתבו בשטר זה יתפרשו נכונה לפי מהות החותם.

[יג] כל האמור הוא החלטה גמורה ומחייבת שלי ושל בתי המסחר שבבעלותי, ובפירוש הותנה שגם אם מאיזו סיבה שהיא לא ידע המקבל או הנותן ענין היתר עיסקא זה, או שלא ידע בכלל מה זה היתר עיסקא, יהיו נוהגים בו תנאי העיסקא ותחולנה עליו כל הזכויות והחובות שיש למקבל [לווה] בעיסקא או לנותן בעיסקא כפי תנאי היתר עיסקא זה, מאחר ועל פי החלטה זו לא נעסוק אנו ובית מסחרנו בשום עניני כספים שיש בהם חשש איסור וכל המתעסק עמי ועם בית מסחרנו על פי תקנותנו הוא מתעסק, וכפי נוסח היתר עיסקא זה. עוד מוסכם שאם יבטל חלק מהשטר לא יבטל השאר. וכן תחול כפי השיטות המועילות להציל מאיסורי ריבית. ואם אין גם בזה כדי לבטל איסור ריבית הרי אותו חלק הקציצה [הריבית] בטעות וביטלה.

שטר היתר עיסקא זה מהווה חלק בלתי נפרד מההתקשרות החוזית המחייבת של החברה ובית המסחר שתחת בעלותי ולקוחותיה, ומחייב בכל דיון משפטי. ולמען תת תוקף ועוז לכל האמור לעיל, הננו כותבים זאת לזיכרון בספר, ומפרסמים גילוי לכל תקנותינו והחלטתנו זו.

כל הנ"ל נעשה בהודאה גמורה ובבית דין חשוב, דלא כאסמכתא וכתופסי דשיטרי בקנין סודר או אגב קרקע וכן בכל דבר לפי קניינו הראוי לו, המועיל ע"פ תורתנו הק', וכתקנת חז"ל והכל שריר וקיים.

ולראיה באנו על החתום, יום [תאריך]

חתימה: _____ חתימה: _____